І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: 'Svoboda', 81-83 Grand St., Jersey City, N. J.
Тел: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXIV Ч. 211. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 1-го ЛИСТОПАДА (NOVEMBER) 1958. ЦЕНТІВ 12 CENTS TWO SECTIONS (SECTION 1) No. 211. VOL. LXV.

1918 — Сорокріччя Листопадового Зриву — 1958

ЗА ВОЛЮ ДЛЯ 200 МІЛЬЙОНІВ ЛЮДЕЙ, ПОНЕВОЛЕНИХ МОСКВОЮ

Ріо де Жанейро, Бразилія. — Провідні бразилійські щоденники „О Жорнал", „О Ґльобо" та інші надрукували у своїх числах, виданих дня 15 жовтня ц. р. повідомлення про авдієнцію Бразилійського Центру Вільної Европи у міністра закордонних справ Бразилії Неґрона де Ліма. До складу делеґації входило шість осіб, між ними інж. Андрій Мазай, представник бразилійських українців у згаданому Центрі, до якого входять ще представники Альбанії, Болгарії, Естонії, Мадярщини, Латвії, Литви, Польщі, Румунії і Чехословаччини, як теж видатні діячі з-поміж бразилійських симпатиків визвольних змагань, поневолених Москвою народів. Делеґація звернулася до міністра Неґрона де Ліма з проханням, щоб він, як керівник закордонної політики Бразилії, доручив Бразилійській Делеґації на 13-ій Повній Асамблеї Об'єднаних Націй наполягати на внесенні до порядку денного Асамблеї питання про визволення народів, які перебувають у ярмі Совєтського Союзу. „Просимо, — говориться у відносному меморіялі, — щоб Бразилійська Делеґація взяла під увагу справу Мадярщини, що вже увійшла до порядку денного Асамблеї, а також знайшла б і для інших націй форму, яка б запевнила безумовне проведення в їхніх країнах вільних виборів під міжнародною контролею, при попередньому виведенні звідти російських військ". „Тільки в такий спосіб поневолені країни зможуть знову включитися у вільний світ. Червона Росія на кожному кроці спотворює та топче постанови Великої Хартії Об'єднаних Націй. Комунізм втручається у внутрішнє життя вільних народів, викликаючи міжнародні кризи, загрози мирові й світовій безпеці. Ми сподіваємось, що Бразилійська Делеґація належно спричиниться до визволення 200 мільйонів людських істот, позбавлених найелементарніших прав, приносячи ще раз честь шляхетному рухові народоправства та відданости волі, що є характеристичним для великого бразилійського народу". Міністер Неґрон де Ліма поставився до порушеної справи цілком позитивно та запевнив Делеґацію Бразилійського Центру Вільної Европи, що він передасть належні інструкції Бразилійському Представництву в Організації Об'єднаних Націй.

ВІДБУЛИСЯ ВРОЧИСТІ СВЯЧЕННЯ Й ІНСТАЛЯЦІЯ ПЕРШОГО ЄПИСКОПА ДЛЯ УКРАЇНЦІВ-КАТОЛИКІВ В АВСТРАЛІЇ

Мельборн, Австралія. — Українці в Австралії, а спеціяльно українці-католики, пережили історичну подію в своєму церковному житті. Дня 19-го жовтня о. д-р Іван Прашко був висвячений на першого Епископа для українців католиків і в цьому дні Папський Нунцій Архиепископ Ромульо Карбоні проголосив створення Апостольського Екзархату для українців католиків в Австралії. На свячення Єпископа-екзарха приїхали до Австралії Митрополит Архиепископ Вінніпеґу Кир Германюк, Архиепископ Кир Іван Бучко, Апостольський Візитатор для українців католиків у Західній Европі та епископ Кир Ізидор Борецький, епископ Торонта і товариш зі студій епископа Кир Івана Прашка. Зі всіх частин Австралії з'їхалися українці до Мельборну на це велике нещоденне свято. Деякі мусіли їхати тисячі кілометрів, бо прибули гості з Перту, Брізбену, Сиднею, Тасманії і т.д. Один сімдесятилітній громадянин, що зробив понад 5.000 кілометрів, щоб бути присутнім на свяченні, сказав: „Я в житті не переживав більшого піднесення між українцями. Свячення було чимсь великим, незабутнім для нас тут на чужині — далеко від нашої Батьківщини".

Дня 18-го жовтня вже були всі Владики в Мелборні. Був чудесний весняний день. На площі, де незадовго буде стояти перша українська католицька катедра, було багато людей. Повівали українські й австралійські прапори. Масстатично красувався полевий престіл, украшений тисячами квітів і прапорців. На площі були українці з усіх кутків Австралії. Відправляли при престолі наші Владики з Канади і з Риму, а після відправи Архиепископ Кир Іван Бучко посвятив перший угольний камінь на українську Катедру в Австралії ім. Святих Верховних Апостолів Петра й Павла. Дуже патріотичну проповідь сказав Кир Ізидор Борецький, він скріпив нашу віру в перемогу української церкви, української державности і справедливости. Так піднесені нетерпеливо ждали всі наступного дня, дня свячення о. д-ра Прашка.

Свячення відбулося в величавій катедрі св. Патрика. Вже з ранніх годин збиралися тисячі українців біля церкви. В 11-ій годині церква була повна, вже не було навіть стоячих місць. Понад чотири тисячі українців і чужинців дочекалися початку української Служби Божої, на якій мало відбутися висвячення. В величній красі нашого обряду, після десяток римо-католицьких священиків, вісьмох епископів і архиепископів римо-католиків, увійшли наші три Владики з Епископом кандидатом. Кінець величавого походу закривав Папський

(Закінчення на стор. 4-тій)

В НЕВАДІ ВІДБУЛАСЯ НАЙСИЛЬНІША ПІДЗЕМНА АТОМОВА ЕКСПЛЬОЗІЯ

Меркюрі, Невада. — 30-го жовтня в Неваді американські атомові фахівці закінчили цьогорічну серію атомових пробних експльозій, випробовуючи під землею найсильнішу водневу бомбу, яка мала силу 20,000 тонн вибухового матеріялу ТНТ, це значить, що була така сильна як та американська атомова бомба, яку скинено в 1945 році на Гірошіму в Японії. Цією експльозією ЗДА закінчили покищо свої пробні експльозії, бо 31-го жовтня починаються в Женеві переговори між представниками ЗДА, Англії і СССР про припинення пробних атомових експльозій. Ця підземна експльозія відбулася в шибі, який викопано у віддалі 3,000 стіп в горизонтному напрямі від берега гори. З цього вибуху очима видко було тільки незначний дим, який вийшов отвором при вході до коридору, в кінці якого відбулася експльозія. Обсерватори на землі не заобсервували гуку ані потрясення, але сейсмографічні стації відчули той вибух в різних місцях, і занотували його в Отаві, на Ялясці, Ню Йорку, Вірджінії, Мехіко С., і Гаваях. Ця проба важлива з того огляду, що вона показує можливість контролі атомових вибухів, які відбуваються глибоко в землі.

І ПРИЙДЕ ДЕНЬ...

... О, мій городе, мій Львове нездоланний,
яка вже над тобою не неслась гроза!
— Десь з ревом бризнув поїзд дрібними кусками
... і майоріє в далі — стежа партизан...

І прийде, прийде день такий, мій Львове,
— із Києва по репаних ґранатами шляхах
задвиготять мотори, задуднять підкови
і залопоче прапор у твердих руках.

З підвалів тьмяних, з передмість, з лісів підльвівських
валами вийде, з сонцем на лиці,
закурене, засмалене, підземне наше військо
назустріч — лавам київських бійців.

І ось на вежі в Ринку, над дахи іржаві,
і понад гул святковий, над моря голів
— Тризуб і прапори.
Свою Державу
стрічати вийде український Львів.

ВАДИМ ЛЕСИЧ

ВШАНОВУЄМО РОКОВИНИ ВЕЛИКИХ ПОДІЙ

Слово Українського Конґресового Комітету Америки

ГРОМАДЯНИ!

В цьогорічному Листопаді сповнюється сорок років, як Український Нарід став Господарем Галицької Землі.

Як у Столиці Її Львові й на всій західно-українській етнографічній території встановилася Влада УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ.

Як цю свою Владу і цю свою Державність Він мусів боронити проти аґресії сусідів, організуючи в подивугіднім темпі власну Збройну Силу, що в боротьбі за Українську Державу вкрила згодом своє Ім'я славетними, геройськими чинами на широких просторах Української Землі.

Українська Національна Спільнота в З'єдинених Державах Америки, що своєю працею й жертвенністю для справи Українського Народу тут, у цій Країні Волі, об'єднана в організаційній системі Українського Конґресового Комітету Америки та в проведенні, координуванні й вияві цієї праці назовні Ним репрезентавана — відзначує Сорокові Роковини цих Листопадових подій урочисто, одностайно й маніфестаційно.

З глибокою пошаною дивиться на ці події, з признанням підкреслює історичне право Народу Галицької Землі на Його тодішні правно - державні акти і з переконанням стверджує їх важливість тепер і на майбутнє.

Вітаючи Вас, Дорогі Громадяни, в Сорокові Роковини цих Історичних Актів і Чинів, разом з Вами вшановуємо Пам'ять Тих, що цю Українську Державність Галицької Землі тоді творили, Тих, що в обороні Її віддали своє життя, і Тих, що згодом за Неї довгі роки каралися й терпіли.

Разом з Вами привітаємо й Тих Учасників тодішніх Великих Подій, що сьогодні тут, між нами, та подякуємо Їм за Їхню відданість справі Українського Народу.

Думками й серцем єднаємося з Вами, Дорогі Земляки, і разом з Вами шлемо звідсіль привіт туди, Галицькій Зелі, Її Синам, Дочкам та всьому Українському Народвоі, об'єднаному сьогодні там одною долею, одним бажанням й одною вірою в Її Велике Майбутнє!

Хай же свідомість цього буде для нас найблагороднішою спонукою діяти тут у Його користь і для допомоги Йому та з'єднає усіх нас у цей особливо важливий час не тільки думкою, але й працею та жертвенністю для справи нашої, поневоленої ще, Рідної Землі!

УКРАЇНСЬКИЙ КОНҐРЕСОВИЙ КОМІТЕТ АМЕРИКИ

Ню Йорк, 31-го жовтня 1958 Р. Б.

З ПОЖОВКЛИХ ЛИСТКІВ

ПО 577 ЛІТАХ НЕВОЛІ

(Уривки з редакційної статті „Свободи" з дня 7 листопада 1918 р. про Листопадовий Зрив)

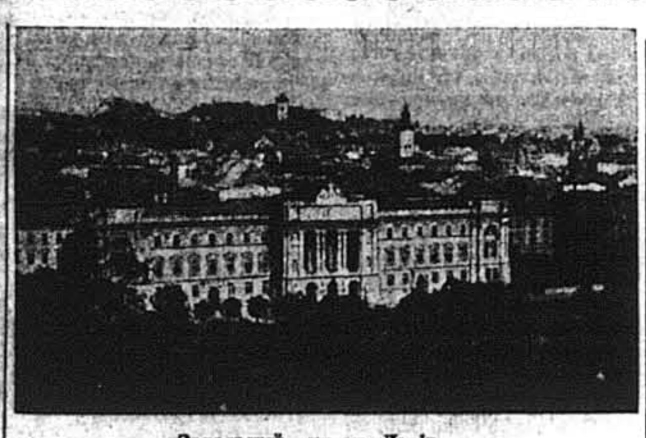
„Телеграма з Амстердаму, в Голляндії, під датою 4-го ц. м. принесла вістку, що українські війська побили в Східній Галичині війська польські і зайняли залізниці телеграфи і телефони в цілім нашім краю. Опісля Українська Народна Рада у Львові проголосила, що переймає управу над цілою Східньою Галичиною...

577 літ була Галичина в польській шляхетській тяжкій неволі. Скільки наш нарід в Галичині натерпівся, скільки перейшов горя і боротьби, яку руїну перебув, а все тяжко було добитись волі...

Тепер управа Галичини в руках Української Народної Ради у Львові. Її ціллю є передусім боронити край. дбати про злуку з Галичиною північної Буковини та угорської України, а відтак злучити ці землі з Українською Республікою та пильнувати, аби міжнародна мирова конференція затвердила злуку українських земель в одну Українську Народну Республіку...

Однак, крім цих важних і пильних заходів, львівська Українська Народна Рада мусить готовитись також до внутрішнього перестрою краю. Як звісно, ціла управа краю була чужа, польська; шкільництво було майже скрізь польське, а найважніше це те, що половина землі українського народу в Галичині і всі ліси були в руках польської шляхти... Отже, коли львівська Українська Народна Рада скличе установчі збори для Галичини для постанов у внутрішніх справах краю, то головною річчю їх буде — віддати народові землю, від віків заграбану польською шляхтою...

Вітаємо свободу нашого старого краю і бажаємо всьому українському народові Галичини якнайскорше серед миру забезпечити для свого краю повну свободу та злучити його, разом з нашими буковинськими і угорськими землями, з київською УКРАЇНСЬКОЮ НАРОДНОЮ РЕСПУБЛІКОЮ."

Загальний вид на Львів

ЛИСТОПАДОВІ РЕФЛЕКСІЇ

Ця дата врізалась нам у пам'ять назавжди. Дата, яка стала однією з найважливіших дат в нашій історії — дата, яку вважаємо датою народження модерного, сучасного, вже не провінційного, але державницького, дійсного і діючого — динамічного українства.

Але, часом, не один із нас, навіть львов'янин, у шумі і вирі життя нового світу, немов забуває про цю дату, коли з цілої плеяди буднів, десь поміж „Лейбор Дей" і „Тенксґівінґ Дей", з-посеред повені міжнародних подій, натовпу конференцій і конвенцій — виринає з календаря, немов спогад давніх часів і заповіт майбутніх днів, цей власне один, незабутній і непорівнянний — День Першого Листопада.

Багато на світі місць, а особливо міст, за які спорять народи і держави. Вистачить лише нагадати Трієст, досить спом'янути литовську Клайпеду, яку німці називали Мемелем, Штрасбурґ, який французи звуть Страсбурґом, Данціґ чи Ґданськ, Щецін чи Штеттін. Завжди після одної чи другої війни змінюються в такому спірному місті прапори: площу Адольфа Гітлера чи кайзера Вільгельма переменовується на пляс де Наполеон, рю де Ляфаєт чи пляц Болеслава Хороброго — і все обертається „да-капо" — після чергової війни. Це речі самозрозумілі на пограничних територіях, до яких завжди мають претенсії два народи — не більше як два.

Але у випадку міста, яке збудилося зі сну першого листопада 1918 року — справа виглядає інакше. Не два партнери спорять за місто, що його безсумнівно заклав український король Данило — але кандидатів на право власности маємо трохи більше.

Отже, перші — поляки: пробуйте переконати, навіть поступового і розумного поляка, що Львів не є польський — справа даремна. Що з того, що Львів заклав Данило Галицький, що з того, що це місто розташоване в центрі української етнічної території — даремно! Навколо Львова живе, пане того, шляхта загродова, потім руські людек, є ще недалеко також і гуцули — таке плем'я без окресленої національности, і, очевидно, решта — чистокровні поляки. З такими арґументами можна дискутувати, ясна річ, лише при допомозі „хлопського параграфа", і так, здається, прийдеться „дискутувати", коли прийде ще раз час на „дискусію" про Львів.

Наступний кандидат на право власности — це німці, які під час останньої війни писали про „альте ґерманіше штадт Лємберґ", покликаючись на такі арґументи, — як „дойче культур", довгу окупацію Львова австрійськими цісарями, ґотичний стиль костела Єлисавети, евангеличну середню школу на вулиці Кохановського, ресторан Бізанца в Ринку, ну, і цілу плеяду польських мішанців, яким запах був білий хліб і які швидко поробились „фолькcдойчерами". Ця історія скінчилась досить швидко і, крім поганого враження, не залишила нічого. Правда, видно ще діри від куль у львівських мурах, під якими „за сприяння бандам" ОУН упав на брук не один розстріляний. Але про ці місця, ми, львов'яни, пам'ятаємо і колись — покладемо під пощерблені кулями мури китицю квітів.

Але мусить перед тим бути „полагоджений" ще один кандидат на власника Львова — „велікій, старший брат", який при допомозі західніх альянтів всадовився під час цієї війни у нашому Львові. Чому Львів мав би бути містом всесоюзної московської імперії — самі москалі бабуть не знають. Коли іде про історичні арґументи, то хіба перебування московського царя Миколи II під час першої світової війни могло б служити за арґумент. Але пощо москалям арґументи? Покищо вони мають силу, а це править за арґумент. Почекаймо...

Ми, покоління, виховане на так званій „леґенді листопадового чину", яка, до речі, була не так леґендою, як справжнім чином, фактичним ствердженням того, що українець вміє силою відібрати те, що йому забрано, з особливим болем покидали наше місто, примушені до цього ходом подій другої світової війни. Ми, хоч також мали зброю в руках, так, як і наші великі попередники — теж мусіли відступити з нашого міста, в обороні якого полягло під Бродами, в липні 1944 року коло чотирьох тисяч найкращих синів Галицькоз Землі.

Але, коли ми відходили з рідного міста вже більше як 14 років тому — ми відходили з надією, що повернемось. Кидаючи останній погляд на ратушеву вежу, на якій 1-го листопада 1918 року яснів наш державний прапор, ми обіцяли собі твердо, що повернемось, щоб піднести цей прапор ще раз. Але на цей раз ми піднесемо його так, щоб ніхто вже не міг його зірвати, хібащо змете з обличчя землі усе наше місто — Львів.

Ми віримо, що прийде той день, коли українських вояків вітатимуть на вулицях Львова розсміяні дівчата, старенькі матері і малі діти. Вони вийдуть на вулиці Львова, ті вояки — хто зна, може з лісів, може злетять з повітря, може вийдуть з рядів тих, що сьогодні на кашкетах носять ненависну криваву зірку...

Часом, коли ніхто чужий не бачить і не чує, ми, ті, що колись носили зброю — дозволяємо собі на фантазії — от такі трохи ліричні фантазії. Може вони й негідні дорослих людей, людей, які трохи нюхали справжній порох і не повинні гратись дитячими мріями. Але ми мріємо — нехай і по дитячому...

... Я бачу синіючу ранкову імлу, десь коло Персенківки, з передранкової мряки виструнчуються в небо антени радіовисильні біля Повистаової Площі, ліворуч, за будинками павільйонів, видніє місце, де колись, перед роками, була площа Сокола Батька... З кітловини, що її заслонює мряка, підносяться вежі — я бачу їх усі: ось видно Юра, ось там Високий Замок, Волоська Церква,, ратушева вежа. Там на ній видніє і тепер якийсь чужий прапор. „Уже недовго"... вистукує, немов код, тремтливо серце — і ти відчуваєш його ритм ще сильніще, коли притиснеш тіло тісно до вогкої землі, на якій лежиш. Ми ж лежимо у мокрих травах коло Персенківки і чекаємо на сиґнал. Зараз громом-тріскотом ударить перший постріл, рубне серію кулемет, задудонить артилерія. За хвилину почнеться пекло останньої атаки. Небо вкриється чорними плямами протилетунських стрілен, а з-за обріїв виринуть літаки, що з ревом атакуватимуть моє місто і щербитимуть бомбами його найдорожчі мені мури. Почнеться атака на Львів — остання атака — і після неї — ніколи вже з ратушевої вежі не зійде прапор, що виднів на ній тоді, в листопаді, коли ми були ще малими дітьми.

Може — це фантазія. Але скільки фантазій здійснилось на наших очах?

Олег Лисяк

КАПЕЛЯ БАНДУРИСТІВ ЗДОБУЛА ТРІЮМФ У ПАРИЖІ

Париж. — Приїхали до нас бандуристи з Еспанії — змучені, але щасливі потрясаючими успіхами в Мадриді й Барсельоні. На коктейл, що його влаштувала американська амбасада в Парижі, прийшли вони невипрасувані з дороги, дехто навіть не поголений, але всім світилися очі радістю, що нарешті можуть відповісти всьому громадянству ЗДА й Канади, яке підтримало їх фінансово гучним: „Подивіться, ми виправдуємо довір'я, яким ви нас наділили".

В ушах їм бриніли гучні „Олє!" еспанської публіки — оклик подиву й підбадьорення, яким еспанці виливають своє захоплення добрим матадорам, співакам фляменко, чи „пассами" танцюристки, що б'є в кастаньєти. Вони були певні свого успіху в Парижі. Але одверто признаюся, що ми не були певні того успіху.

Найперше, ми не були певні, чи буде стільки публіки, щоб заповнити чудову залю Палацу Шайо на 2,700 місць. Адже від часів Кошиця, в Парижі не було українського ансамблю високої кляси. Франція традиційно русофільська, в Парижі маса московської еміґрації. Коли турне Капелі проходить під гаслом пропаґанди вільного українського мистецтва, то проти неї будуть всі чорні сили, всі москалі і т. п. Нашої ж еміґрації в Парижі мало, найкраща наша імпреза не збирає більше 5-6 соток людей, навіть коли опісля є ще баль і буфет.

Правда, в касі Шайо нас запевняли, що продаж квитків іде задовільно, зокрема ж на суботу 25 жовтня. Ми чули відгук незвичайно активної пропаґанди української преси й організацій. Ми знали, що одна тільки Українська Національна Єдність організувала чотири автобуси з далекої провінції і сотки слухачів з підпаризьких околиць. Ми знали, що навіть з місцевостей, де нема українських організацій, спонтанно влаштовуються збірні приїзди на концерт у відповідь на заклики українських часописів. Але все ж ми не вірили, що заля буде повна.

Але напередодні концерту вже не було квитків на суботу. Хто їх викупив? Хто буде в залі? Яка буде реакція авдиторії? А врешті: як же співатимуть бандуристи? Як танцюватиме невідомий нам „Орлик"?

Капелю знаємо давно. Автор цих рядків знає Капелю ще з Києва. Це був оригінальний стиль і зразкове виконання історично-побутового репертуару, що чарував нас тоді своїм змістом, доти невідомим. На нас робили незабутнє враження і „Бондарівна", і „Гей, наступала та чорна хмара" у виконанні Китастого, бо там були слова заклику Хмельницького: „Вставайте!"

Але — наскільки ж все змінилося від 1942 р.! Наскільки змінилися ми, наші поняття і наші критерії від тих часів! Зокрема на еміґрації. Весь тодішній репертуар Капелі ми тепер знаємо напам'ять. Від того часу чули ми стільки добрих і навіть дуже добрих хорів та співаків, що тепер нас не легко задовольнити. Кожен еміґрант з найглухішого села, що для нього 15 років тому „Бондарівна" була голосом з неба, чув її вже десятки разів, і в доброму виконанні. Словом — що б не казати про наше культурне життя, але наш рівень піднявся і ми маємо більші вимоги. А про чужинецького слухача, для якого Капеля виїхала в турне по Европі, й говорити нічого.

Та ось на величезну сцену Палацу Шайо виходять бандуристи. Скромно збоку стоїть Китастий, а диригувати виходить Божик. Хто чув Капелю в році 1946 чи 1947, той пригадує собі, як їй — признаймось щиро — забракло стилю було. З'єднались два стилі — Китастого й Божика, але не злились. Колишня Капеля і колишній чоловічий хор Божика не були тоді допасовані. А що як і тепер так? Українців, які з'їхались з найдальших закутин Франції, можна взяти на патріотизм, але чужої публіки на це не візьмеш, а від рецензій у паризькій пресі залежить же може й дальша доля турне, а то й цілої Капелі, бо хто не пройшов крізь паризьке чистилище, той в Европі далеко не заїде...

Полилась чудова „Херувимська" Бортнянського. Відважне сполучення церковної му-

(Закінчення на стор. 4-ій)

Німецькі комуністи зазіхають на Західній Берлін

Берлін. — Вальтер Ульбріхт, перший секретар т. з. Соціялістичної партії єдности, себто насправді комуністів, які правлять у Східній Німеччині, заявив, що Східня Німеччина „має право" виконувати адміністрацію також в Західньому Берліні. Мовляв, перебування американсько - англійсько - французьких залог в Західньому Берліні не законне, а передача „суверенних" прав Східній Німеччині совєтським сиґнатарем Потсдамського договору з 1945 року управнює Східню Німеччину до цілого терену Берліна, а не тільки до його східньої частини. Водночас він заявив, що Східня Німеччина має „суверенне право" контролювати шляхи з цілого Берліна, включно з Західнім, що ведуть на Захід. Хоч західні кола не думають, щоб східньо - німецькі комуністи задумували тепер якусь нову авантуру, проте в цій заяві Ульбріхта добачують спробу леґально умотивувати якусь будучу диверсію проти Західнього Берліну. Західні соціял - демократи негайно після тієї заяви Ульбріхта звернулись з закликом до уряду Аденауера, щоб перенести осідок всіх центральних державних установ, за винятком міністерства оборони, до Західнього Берліну і щоб асиґнувати поважні суми на швидку будову в Західньому Берліні будинків для канцлерства, міністерств і парляменту. Само управління Західнього Берліну неохоче ставиться до пляну перенесення столиці Західньої Німеччини до Західнього Берліну, здаючи собі справу, що воно дуже ускладнило б і політичну і економічну ситуацію того міста, оточеного підсовєтською територією.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879
Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

40-РІЧЧЯ ЛИСТОПАДОВОГО ЗРИВУ

Сорок років тому, пам'ятного Першого Листопада 1918-го року рано-вранці на ратуші міста Львова, столиці Західньої України, вивішено синьо-жовтий український прапор та де факто встановлено і де юре проголошено українську владу. Коли за тих 40 років, що від того часу пройшли, світла пам'ять Листопадового Зриву не тільки не померкла, а живе в серцях і умах його учасників і сучасників, передавана з пієтизмом синам і онукам, — то це найочевидніший доказ невмирущости події. Дата 1 Листопада 1918 року вічна в історії українського народу, бо вона закінчила етап неволі й започаткувала новий етап — збройної боротьби за ту повноту національно-політичних прав, яка можлива тільки у власній суверенній державі. У кожній країні світу найсвітліший той день, в якому народжується нація. І не гідний тієї назви етнічний масив, який не знайшов у собі міці проявити свій гін до волі збройним виступом.

Листопадовий Зрив відбувся в західній області України і він не був перший: наддніпрянська Україна, що після Четвертого Універсалу з 22-го січня 1918-го року вже була Українською Народною Республікою, палала у вогні революції, відбулись уже мирові переговори в Берестi, а Галичина з найбільшою напругою стежила за наслідками розвалу царської тюрми народів та з подивом дивилась на Київ, який з „матері русских ґородов" перетворився через ніч на золотоверху столицю Української Народної Республіки. Тим то Галицький Зрив став не обласною, а всеукраїнською подією, бо діяв в ім'я України, яка є тільки одна, соборна, неподільна. Проте, хоч він стояв у тісному духово-політичному зв'язку з державницьким зривом над Дніпром, однак, організаційно був переведений цілком незалежно, виключно місцевими галичанами, з військового боку бездоганно, з прецизністю, яку з признанням потверджують навіть ворожі польські військові історики. У Листопадовому Зриві об'єднались ентузіязм молоді і здоровий інстинкт народу і зрілість політичної думки. Піднесення українського прапора та перебрання українцями влади у Львові 1-го листопада започаткувало 3-тижневі вуличні бої за Львів і 10-місячну війну з Польщею, створення Західньої Української Народної Республіки і Української Галицької Армії та довгий-довгий ланцюг дій, зрошений потом і кров'ю борців, довгий ланцюг актів великого підйому і упадку, перемог і невдач. Політичним завершенням Листопадового Зриву був Акт Злуки з 22 січня 1919 року, а стратегічним найсвітлішим і по всі часи символічним його осягом було здобуття Києва з'єдиненими українськими арміями 21 серпня 1919 року. У „чотирикутнику смерти" на Поділлі вигинулась Українська Галицька Армія, не під ударами ворога, а тифу і байдужности західнього світу, що не мав ніякого зрозуміння для визвольної війни України, найдалі на схід висуненого форпосту західньої цивілізації проти московсько-большевицької сатрапії. Мілітарно Листопадовий Зрив в цілому комплексі українських визвольних змагань закінчився катастрофою, бо українцям таки справді „встоятись не було сили" проти переважаючих сил захланних на землі України всіх її сусідів. Услід за тим прийшла і політична поразка, як Рада Амбасадорів 15-го березня 1923-го року признала в Західній Україні польську державну суверенність. Але, треба було тільки 16 років, щоб ця українська поразка перетворилася у нову поразку світу, нову світову війну, в результаті якої західний сусід України впав в ту саму безодню неволі, яку він допоміг зготувати Україні, насильством заперечивши українську рацію, виявлену Листопадовим Зривом.

Сьогодні вся Україна в соборній неволі. Проте, Листопадовий Зрив, як і Січневі Акти 40 років тому, залишились не тільки мітом і леґендою, не тільки ідейним маяком для майбутніх поколінь, але й політичним фактором першої ваги. Листопадовий Зрив та Четвертий Універсал стали бо складовими частинами Акту Злуки з 22-го січня 1919-го року, що є найвимовнішим і найосновнішим актом УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕДРІШЕННЯ, без уваги, чи в кожночасній міжнародно-політичній коньюнктурі його хто признає чи ні. Нові борці за це передрішення, їхні могили, що виросли за тих сорок років біля могил зі стрілецькими хрестами, одержані в боротьбі за це передрішення близни на тілі тих, що були дітьми, або яких ще не було 40 років тому, весь могутній український визвольний рух за цих 40 років доказує, що на ніщо не здались насаджувані на перехрестях львівських вулиць польські пам'ятники, на ніщо не здалась переміна львівських вулиць на німецькі штраси, як і на ніщо не здасться теперішня комуно-совєтська „соціялізація" того древнього города князя Лева. Можуть змінятися окупанти, але сам Львів непорушний: він був, є і залишиться український. Відзначувані тепер роковини Листопадового Зриву нехай скріплять цю нашу віру!

В. Ленцик

СВЯТОЧНЕ ПРОГОЛОШЕННЯ МИТРОПОЛІЇ В ЗДА

Створення нової Митрополії для українців католиків у ЗДА — це, без сумніву, історичний факт великої ваги для всього українства не лише поза межами Батьківщини, особливо для українців-католиків у ЗДА, але подія, що матиме значення для майбутнього відродження знищеної нашої Церкви на Рідних Землях. Важко нині пророкувати майбутнє, особливо в таких непевних часах головозаворотних змін, та все таки, маючи віру у Всемогучість Божу, в Його Опіку над нашим народом та Церквою, можна і треба вірити, що майбутнє перед нами, що дні кращої долі для нашого народу приготовляють ся поступово скріпленням наших духових сил, знаком чого, без сумніву, є новий організаційний етап у житті нашої Церкви поза Рідними Землями. Ерекція двох нових Митрополій поза Батьківщиною, на терені Канади (1956) та ЗДА цього року і створення нових Екзархатів для українців у Бразилії та Австралії і тим самим збільшення числа наших Єпископів, отже осіб, посвячених на службу Богові з повнотою священства — це посилення, сказавши по-людськи, нашого фронту, це скріплення позиції серед християнських народів, це збільшення посередників до Господа за ласки для нашого народу в його змагу за кращу долю.

Для українців-католиків у ЗДА створення Митрополії — це завершення організаційної структури нашої Церкви на цьому терені, яке могло мати місце завдяки великій прихильності Апостольської Столиці у проводі з її Великим Папою Покійним Пієм XII та успіхам апостольської праці Впреосв. Архиєпископа Константина Богачевського, першого Митрополита.

Перший Митрополит Впреосв. Архиєпископ Кир Константин Богачевський на порозі свого потрійного ювілею — 75-ліття життя, 50-ліття священства та 35-ліття Єпископства — разом із своїми священиками та вірними може сміливо сказати в день 1-го листопада, коли святочно буде проголошена Митрополія: „Цей день єго же сотвори Господь, возрадуємся і возвеселімся в онь".

Хто знає історію нашого поселення тут, в Америці, і всі трудноці, які доводилось поборювати на всіх ділянках нашого збірного життя, а особливо на церковному полі, той мусить склонити свою голову перед Першим Митрополитом Кир Константином у пошані, признанні та подяці за діла, довершені для нашої Церкви та Народу. Всі осяги, якими нині наша Церква може похвалитись, вимагали перш за все великого духа жертви і посвяти, великого знання богословія, канонічного права та інших дисциплін, а що найважливіше — великої віри в Божу поміч. Без цих прикмет душі й ума годі собі уявити можливість осягнення тих успіхів, якими позначалась праця Митрополита Кир Константина. Богом дані дарування Митрополит Кир Константин усовершив своєю працею до того ступня, що міг при Божій помочі розбудувати наше церковне життя на терені ЗДА так, що воно стало зрілим для оформлення його в Митрополію.

Щоб не бути голословним, наведім бодай деякі циферні дані, які самі за себе скажуть про ті досягнення українців-католиків в Америці під проводом Впреос. Митрополита Кир Константина.

Шематизм на 1958 рік виказує, що в обох епархіях працює 293 священики (в тому 43 монахи — Василіяни, Редемптористи та Францісканим). Всі ці священики обслуговують 175 парохій та 47 каплиць і місійних станиць. У Митрополії працює під цю пору 29 цілоденних парохіяльних шкіл, в яких навчається тисячі нашої молоді, 3 гайскули, 2 каледжі та дві семінарії. Митрополит Константин свідомий того, що майбутнє нашої Церкви та й загалом нашої спільноти на терені Америки залежатиме передусім від того, яке буде наше молоде покоління, з питомою йому ревністю присвятив справі шкільництва особливу увагу. Тій ревності за розбудову шкільництва завдячуємо нині парохіяльні школи майже всюди, де тільки громада могла спромогтись на будову школи і її удержання. Нині наші парохіяльні школи: у Филаделфії, Ню Йорку, Нюарку, Шикаґо, Клівленді, Дітройті, Пассейку, Рочестері та інших осередках є нашою загальною національною цінністю і гордістю. Коли оцих кілька даних ми порівняли б із станом перед приходом Впреосв. Кир Константина до Америки, то стане ясним, що це осяги не буденні. Не говорячи вже про будову церков, семінарій, та інші ділянки церковного життя.

Не диво, проте, що Апостольська Столиця, взявши це все до уваги, рішила саме цього Владику-Піонера підвищити до гідности Римського Графа, Архиєпископа і вкінці Митрополита новоствореної Митрополії.

В історичному аспекті це є четверта з ряду Митрополія нашого народу. Перша Київська, основана приблизно в 1037/08 році, друга — Галицька з 1303 року, яка скоро занепала і була відновлена в 1808 році, третя — Канадійська, створена в 1956 році, і четверта — Американська, ереґована 6 серпня, святочне проголошення якої відбудеться в цю суботу 1-го листопада.

Гідність Митрополита в нашій історії дорівнювала майже гідності патріярха у Східній Церкві. Тепер, після найновішого Канонічного Права для Східньої Церкви, яке вийшло 1957 року в Римі, Церковну Провінцію, яка складається з епархій, очолює Архиєпископ-Митрополит. В главі VII, канони від 315-339, є мова про Архиєпископів і Митрополитів у Патріярхії і поза Патріярхією. Згідно з цими канонами, Митрополит має право нагляду в справах церковної дисципліни у всіх епархіях своєї Митрополії, має право висвячувати Єпископів своєї Провінції, а також їх інтронізувати, у всіх церквах Провінції може служити архиєрейські Богослуження, уділювати 200-денні відпусти та скликувати провінціяльні Синоди. З хвилею створення Митрополії в ЗДА, обидві наші Екзархії стали Епархіями. Покищо наша Митрополія обіймає Филадельфійську та Стемфордську Епархії. Екзархія Питсбурська не включена в Митрополію і далі остається Екзархією.

Митрополія в Америці — це новий етап історії нашої Церкви. Після пройденого шляху нашого церковного життя, що мав досі прикмети нестійкости, з хвилиною проголошення Митрополії, цей характер змінився основно, а саме прийняв форму завершену, стабільну. І знову повторимо сказане вище — це було можливе завдяки апостольській праці Митрополита Кир Константина та прихильності Апостольської Столиці. Ми віримо, що форма Митрополії стане вихідною точкою для дальшого росту нашої Церкви в ЗДА. Під досвідченим проводом Митрополита Кир Константина, при Божій помочі та співпраці інших Владик, всього духовенства й вірних, прийде дальший розцвіт нашого релігійного життя.

НАГОРОДА НОБЕЛЯ І СОВЄТСЬКІ ГРОМИЛИ

Надання цьогорічної літературної нагороди Нобеля підсовєтському письменникові Борисові Пастернакові стало своєрідною політичною демонстрацією, може навіть і проти волі самої шведської Академії Наук, яка вирішувала справу цієї нагороди. Нагороджено Пастернака не за його широко відомий уже новий роман „Доктор Живаґо", в якому можна дошукуватися деяких політичних, не надто сприйнятливих для комуністичного режиму моментів, але виключно за поетичну творчість і продовжування добрих епічних традицій, як це стверджено в комунікаті Академії. Борис Пастернак є російським письменником жидівського походження, мистцем слова, блискучим стилістом та перекладачем, і саме ці моменти вирішили позитивно справу призначення йому найвищої світової літературної нагороди.

Політичні фактори в цій справі були для Академії Наук несуттєвими. Їх увели в гру, з одного боку, західня преса, для якої Пастернак став символом антисовєтського спротиву, а з другого — самі Совєти, які надання нагороди Пастернакові потрактували, як виклик проти партійної цілеспрямованости в літературі і взагалі проти всієї комуністичної системи. Справа Пастернака, у висліді признаної йому нагороди, стала яскравим і правдивим показником тоталітаристичних тенденцій, що панують безапеляційно в усіх ділянках підсовєтського суспільного, в тому числі й культурного життя.

Надання якомусь письменникові нагороди Нобеля є не тільки признанням для нього самого і для його творчости, але й високим відзначенням для його народу, країни чи держави. Цілком інакше ставляться до цієї справи Совєти. Вони обстоюють погляд, що західні „буржуазно-націоналістичні" установи, такі, як Шведська Академія Наук, повинні нагороджувати тільки ті особи з СССР, творчість чи діяльність яких визнана офіційно комуністичною партією, значить ті, які послідовно притримуються встановленої партійної лінії. Тому признання нагороди комусь із совєтських письменників, сумнівних чи не надто витриманих з комуністичного погляду, є для Москви ... образою.

Дуже характеристичною і повчальною є совєтська реакція на признання нагороди Пастернакові. Комунікат Шведської Академії Наук у цій справі проголошено в четвер 23 жовтня ц. р., але совєтські офіційні і провідні органи „Правда" й „Ізвєстія" не згадали про цю будь-що-будь важливу подію ні в четвер 23-го, ні в п'ятницю 24-го, ні в суботу 25-го, ні в неділю 26-го жовтня, хоч би й коротким повідомленням, хоч би рядком петиту. Про нагороду Нобеля для Пастернака совєтські громадяни дізналися тільки з матеріялів, надрукованих московською „Литературною Газетою" 25 жовтня і з погромницької статті відомого совєтського критика жидівського походження Давида Заславського, надрукованої в „Правді" 26 жовтня п. н. „Галас реакційної пропаґанди навкруги літературного бур'яну". Сам совєтський уряд вирішив у цій справі „стати скраю", залишаючи розправу над Пастернаком громилам з „Лит. Газети" й з органу компартії „Правда" („Ізвєстія", як орган совєтського уряду, до справи Пастернака становища не зайняли). Розправу з Пастернаком літературні громили з „Литературної Газети" і публіцистичні погромники з „Правди" повели в цілком совєтському дусі і совєтськими методами. У вступній статті „Лит. Газети" з 25 жовтня Пастернака проголошено „еміґрантом" у власній країні, „зрадником совєтської батьківщини", „воскреслим Юдою", що продав себе Заходові за 30 срібняків. Водночас із цим його роман „Доктор Живаґо" проголошено „неморальним", „глибоко антидемократичним" і чужим для інтересів народу.

Ще з важчою довбнею проти Пастернака виступив колишній „культурний соратник" Сталіна, перед революцією соціял-демократ, Давид

(Закінчення зі стор. 3-тої)

МІСТУ ЛЕВА
(Уривок)

Львове, про тебе співаю,
Земле моїх батьків.
Де кожну вулицю знаю
Уже немало віків.

Де смілі сини Богдана
Ішли у славні бої,
Де кожен камінь, мов рана
Дітей дорогих твоїх.

Львове, обитель Лева!
Пророком нарід твій був.
Він силу твою сталеву
Ще з давніх-давен відчув.

Поставив на варті міста
Сто левів на диво всім,
Леґенду створив барвисту
Про грізний розплати грім.

І каже леґенда давня,
Безсмертна, як сам народ:
Як сповниться чаша горя
Від чорних людських знегод,

Тоді, ще німі учора,
Ці леви проснуться вмить,
Тоді заревуть, як море,
І зійдуть з камінних плит.

І підуть по місту грізно,
Щоб помсту свою завершить,
І буде тоді запізно
Пощади у них просить...

ЛЮБОВ ЗАБАШТА

ГРОБНИЦЯ СЛАВИ

Тим, чим для нас, українців, є роковини Першого Листопада, приблизно тим мутатіс-мутандіс для американського народу є день 11 листопада, коли по всій країні відзначають „День Ветерана". Тоді очі мільйонів американського населення, починаючи під Президента, що є водночас і керманичем збройних сил держави, звернені на славний Арлінґтонський Національний Цвинтар біля Вашинґтону, де відбувається святкування. Вслід за столицею ЗДА відповідні національні урочистості та поминки влаштовують по всіх більших і менших містах цього великого краю.

Під грубими мармуровими плитами Арлінґтонського Цвинтаря в найглибшій пошані всієї нації спочивають останки Незнаного Вояка з часів першої світової війни. На стінах велетенського амфітеатру, що окрилює гробницю, на самому фронті виписано великими буквами символічну дедикацію, що віддає весь національний патос цього святилища: „Тут спочиває в почесній славі Незнаний Вояк американського народу, що його ім'я відоме одному Богові". В ориґіналі ця дедикація подана в дванадцяти словах, кожному ясних, дорогих і святих. Побіч видніють дві дати: 1917 — 1918, коротесенька мартирологія одної з найбільших націй світу під час першої світової війни. Внизу під цим написом, в холодному затишші мармурових плит саркофаґа, лежать останки Незнаного Вояка з того часу.

Зовсім недавно, на підставі рішення Конґресу додано й другу, а за нею й третю таблицю-скрижаль із датами 1941 — 1945 на одній і 1950 — 1953 на другій. До первісного саркофаґа прибули ще два, але всі вони творять одну цілість — святість народу.

День і ніч, впродовж цілого року, стоїть тут почесна варта: щогодини інакший воїн крокує твердою вояцькою ходою біля цього монументу Слави, в голубій парадній уніформі. Цей мілітарний ритуал започатковано в 1937 р., і від того часу цю почесну функцію виконує 3-ій піхотний полк, що носить історичну назву Старої Ґвардії. Одну годину маршує воїн: 27 кроків вперед, потім коротка зупинка, зворот направо, в сторону гробниці, зупинка на двадцять секунд, твердий оборот і скорим ходом марш по тій самій дорозі. Маршова стежка почесної варти має 77 стіп довжини та 3 стопи ширини і вистелена грубою ґумою. На плечі вартового кріс з виложеним нагостро баґнетом — символ воєнного поготівля для тих, що впали в обороні слави і волі своєї держави... Кожної години відбувається зміна варти, теж за приписаним ритуалом. Удень він такий: підстаршину, що веде чоту на зміну, задержує голос вартового: „Стій, хто йде?!" — „Зміна варти зі своїм командиром!" — падає відповідь. Під час негоди вартовий може сховатися в малій будці біля гробниці, але й тоді мусить щодесять хвилин виходити на свою маршову „туру". Вартові — всі добровольці, дбайливо вибирані до тієї частини з-поміж зголошених з цілого краю кандидатів. Кожний із них мусить мати першорядний військовий рекорд.

Цікава історія з привезенням і влаштуванням на цьому цвинтарі тлінних останків Невідомого Вояка, що мало місце в жовтні 1921 року. З чотирьох найбільших військових американських кладовищ у Франції окрема комісія вибрала останки чотирьох незнаних героїв і вложила їх у чотири цілком однакові металеві труни. Потім чисто механічним способом, при помочі спеціяльної плятформи-двигуна, без жадних свідків, ці чотири труни перемішано, так що й члени комісії вже не знали, з якого саме кладовища яка труна. При звуках американського державного гимну воєнний герой з часів першої світової війни, сержант Юнґер, кинув на одну з трун китицю квітів, віддавши цим обраній ним домовині військовий салют. При чому цю китицю рож подарував батько-француз, що втратив у тій війні двох синів. Так народилася велика леґенда американського народу з модерної його доби. Америка дістала свого Невідомого Вояка! В цьому звичаї наша країна пішла за прикладом Англії і Франції, які перші започаткували у себе цей культ.

З великими почестями цю труну перевезено до ЗДА, на адміральському кораблі. Два дні лежала вона в ротонді Капітолю у Вашинґтоні, на тому самому катафальку, на якому спочивало тіло великого Линколна. 11-го листопада 1921 р. тодішній президент Гардінґ очолив похід з труною Невідомого Вояка в напрямку на славний Арлінґтонський військовий цвинтар. Під час цього акту були присявні екс-президент Вудро Вилсон, ген. Першінґ і з Франції маршал Фош. На труну покладено найвище мілітарне відзначення ЗДА — Конґресову медалю. Британський амбасадор відзначив Невідомого Вояка „Хрестом Вікторії", — яким уперше нагороджено героя не-британського походження. Також репрезентанти Франції, Італії, Чехословаччини, Румунії, Бельґії та Польщі удекорували Невідомого Вояка найвищими відзнаками своїх країн. А головний ватажок індіян, у повному індіянському убранні закликав „Великого Духа", щоб був ласкавий для цього невідомого героя і, замість відзначень поклав на могилу спис, сагайдак і лук — символи колишньої військової слави своїх предків... Щойно за одинадцять років побудовано над могилою теперішній велетень-саркофаг.

У 1956 р. президент Д. Айзенгавер підписав постанову Конґресу — доповнити це національне святилище останками невідомих героїв з другої світової війни і з часів кривавого корейського конфлікту. Також глибоко засекреченою дорогою, при участі Президента, але без репрезентантів чужих держав, скромнішим способом, положено останки двох Незнаних Героїв біля гробниці першого. Щоденно відвідують це місце тисячі людей з усіх кінців держави. Пересічно 350 вінків складають на цьому місці кожного року. Президент шле кожного року два вінки: на „Меморіял Дей" та в „День Ветерана". Кожний закордонний державний муж, відвідуючи ЗДА, складає від своєї держави вінок на цьому кладовищі. Востаннє складали вінки: королева Єлисавета, Мохаммед V з Марокко, Конрад Аденауер, король Саудi Арабії.

На площі 108 акрів Арлінґтонського Цвинтаря ховають померлих вояків американської армії, без огляду на їх расове походження і релігію. Кожний вояк має на це право. З визначніших вояків поховано тут ген. Першінґа, рядовика А. Дубледі, що був першим „творцем" і пропаґатором у ЗДА відомого спорту — бейсболу, президента В. Г. Тефта, єдиного президента, що лежить на цьому цвинтарі. Але центром уваги та пієтизму всієї Америки останеться назавжди велична в своєму лицарському стилі гробниця Незнаного Вояка — таємний поміст, що в'яже славне минуле з ясним майбутнім цієї передової країни світу, твердині ідей золотої Волі для всіх народів світу, для українського зокрема.

А. Ч.

І. Керницький

КОЛИСАНКА

Пізнім листопадовим сумерком принесли на ношах два санітари на приходство українського старшину, що мав прострілену голову. Він був непритомний. Простягнули його, мов небіжчика, з сальником на канапі й підложили під голову, обмотану бандажами, подушину з мережаною пішвою. Військовий лікар, живий клубок нервів, толкував прихапцем старенькому парохові:

— Отче, — це наш важко ранений старшина!.. Здається — закордонець!.. Дістав відламком ґранати!... Непритомний... Дозвольте, щоб перележав тут яких дві годинки, як буде приготований цілий транспорт ранених — ми його заберемо.

Згорблений, посивілий душпастир притакував усьому, складаючи руки, як до молитви. На ньому трясся все тіло, хоча з геройчним зусиллям намагався задержати євангеличний спокій та гарт духа.

— Але ж добре, дорогий пане, але ж добре! — запевняв. — Я розумію... Мій син також на війні...

Але лікаря вже не було в кімнаті. За ним щез у сутінках вечора один із санітарів, другий залишився на сторожі біля раненого. Був це молодий жовнярина, що просто валився з ніг від нелюдської втоми, весь покривавлений, обхляпаний осінньою грязюкою, з покаліченими руками. Мов тіло без душі бебехнув на ослінчик, сперся чолом і ліктями на ріжок фортепіяна й важко сопів.

Сивенький пан-отець тремтячою рукою підкрутив столову лямпу, розгорнув часослов і шепотом молився, здригаючись за кожним разом, як чорну віконну шибу перерізувала блискавка вогню і десь у пітьмі глухо зойкало гарматне стрільно.

Ранений лежав неповорушно з опущеними вздовж тіла руками, прикритий довгою сірою шинелею кіннотчика, з-під якої виглядали лише заболочені чубки чобіт і білий жмут бандажів, що мав бути його головою...

За часину двері з сусіднього покою ледве чутно скрипнули, і на порозі принишкла, обімліла дрібненька, мов дівчинка, срібноволоса пані добродійка. Вона тривожно тулила хусточку до уст, а в її ангельських очах застиг жах.

Пан-отець зараз підбіг до неї і лагідно обняв рукою, заспокоюючи:

— Це, серденько, наш старшина... Важко ранений відламком ґранати... Непритомний. Полежить тут дві годинки, а потім його заберуть.

Обоє притулилися одне до одного й посідали тихесенько в куті кімнати, як двоє безрадних, маленьких дітей.

Санітар підвівся, приложив ухо до грудей раненого, потім узяв безвладну руку і прислухувався до живчика:

— Живе?... — запитав о. парох.

— Так!... Але круто з ним, бо круто... Порядно дістав. Як операція не поможе, то втратить зір...

— Бідна, бідна дитина!.. — промовила, ковтаючи сльози, пані добродійка.

— Цить, серденько, цить!... Все в Божих руках. Може якраз йому Бог поможе... може якраз... Наш син також на війні — сказав пан-отець, глибоко зворушеним голосом до санітара. — Вже три роки, як вступив до Січових Стрільців. Тиждень тому написав до нас карточку, що відходить із своїм куренем на Велику Україну...

Санітар добув із підручної тайстри пляшину з йодиною і, затиснувши зуби, закроплював свої покалічені циколотки.

Потім відхилив шинелю і сягнув до кишені раненого на грудях, щоб переглянути його папери. Раптом почув, що його поторощені пальці стиснула, мов сталевими кліщами, мертва досі рука старшини. Санітар сикнув із болю та переляканий відсахнувся. Тоді ранений прошептав тихо:

— Води!...

— Прочуняся!... Хоче води — сказав санітар занепокосному пан-отцеві та його дружині.

Обоє старенькі подріботіли наввипередки до кредесу, звідки дістали пляшку вина й чарочку. Санітар обережно підніс разом із подушиною голову раненого і притулив до спечених, чорних уст рубець чарки.

Випив пару краплин і довгу хвилину лежав нерухомо. Відтак напомацки поклав долоню на ріг фортепіяна.

— Товаришу! — прошепотів до похиленого над ним санітара. — Попросіть ту... стареньку пані...

Шепіт затих.

— Що, що їй сказати, пане... поручнику? — допитувався санітар.

— ...щоб... заграла мені... колисанку...

Санітар знизав раменами зі заклопотаною усмішкою

— Пані добродійко, ранений просить, щоб ви були так ласкаві й заграли йому на фортепіяні... колисанку... Гм!... Певно любить слухати музику.

— Бідна, бідна дитина! — захлипала пані добродійка.

Ранений старшина засуєтився цілим тілом, випрямився й конвульсійно затиснув п'ястуки...

Саме в цей момент ущухла стрілянина, і кімнату залягла німа тиша... І ось в цій тиші, неначе леґіт метеликових крилець, мов шелест зів'ялих пелюстків чар-зілля, полинули й затремтіли ніжні-ніжні акорди колисанки. Защемів у цій мельодії нетогосвітній найтайнішими фібрами весь біль, і скарга, і радощі, і хвилювання материного серця...

Сивенька їмость грала тепер колисанку ніби своєму синкові, своєму пестунчикові русявому, що засипляв оце при її боці та всміхався, мов янголя, у чарівнім сні-казці. А на крилах тої пісні без слів і мови, мов на променях веселки, здіймалися золотими голубами в таємній екстазі душі матері й сина, прощали теплим поцілунком свої земські єства й у хороводі безлічі подібних їм світляних духів линули ген — на райські левади, у зоряні світи, що були єдиною музикою щастя, мов розпромінена, вселенна гарфа срібнострунна.

...Старосвітський годинник, видзвонив глухо, мов з-під землі, довгу, вечірню годину. Ранений старшина лежав непорушно, прикритий сірою шинелею. Коло його ніг спав, схиливши голову на груди, стрілець-санітар.

Пан-отець встав, пригасив лямпу, пані добродійка безшелесно закрила віко фортепіяна і обоє старенькі тихо, мов духи, навшпиньках вийшли з кімнати.

* *
*

Ще тої самої ночі раненого старшину перевезли до окружної військової лічниці. На превелике чудо-диво всіх лікарів, санітарної обслуги — операція вдалася успішно, щасливо. Була надія, що при стараннім лікуванні старшина буде бачити на обоє очей. Тут же виявилося, що ранений був не придніпрянцем, а галичанином - усусусом, що саме вернувся з Великої України довідавшись про Листопад.

Зараз по операції, як тільки прийшов до себе, велів закликати того санітара, що піклувався ним у тім селі, де був ранений.

— Товаришу, — запитав його слабим ще голосом, — не пригадуєте собі, чи та... старенька їмость, що грала мені на фортепіяні... чи вона була дуже зворушена моїм каліцтвом?..

— Ну, певно, пане поручнику... Жалувала вас, старенька, бідькалася... А чому ви про це питаєте?

— Бо це... бо це... була моя мати.

Д-р Павло Дубас

ВІД АВСТРІЇ ДО УКРАЇНИ

29- травня 1918 року мій 90-ий полк (кадра Ярослав) був перенесений з Одеси до Кривого Рогу. Полк польський. Командантом був знімчений чех, полковник фон Ганак. Старшини — поляки. Українців двоє: я і Петро Ган з Боратина біля Угнова.

В Кривому Розі взірцевий порядок. Молодь „катається на лодках" по ріці Інгулець, полкова оркестра влаштовує концерти в саду „Просвіти", Поштова вулиця аж кишить від закоханих пар, навіть наш старий полковник походжає з якоюсь дамою попід руки. З Катеринослава приїздить театральна група з виставами, влаштовують різні імпрези „в пользу подкидышей" (підкинених немовлят). Пам'ятаю знамениту виставу „Война" — Арцибашева. Хто в таких обставинах, крім верхівки, гризеться тим, що Австрія ось-ось розлетиться, і що на це нетерпляче чекає большевицький ведмідь.

Я мав призначення коменданта „чети охорони полкової команди". Як же я здивувався, коли ранком 24-го жовтня не стало кого охороняти, бо командант фон Ганак та його адьютанти капітан Клоцман і пор. Піхль десь вночі зникли. Сполучення з дивізією в Херсоні перервалось. Старшинський збір призначив одного капітана, поляка, за коменданта, і рішив перенестись з полком до Єлисаветграду.

У Єлисаветграді я замешкав на Дворцевій вулиці у кондиторській Посєдніка. Навпроти дому майдан, де вправляють якісь маленькі відділи Української Армії. Заходжу з ними в розмову. Вони чули, що у Львові українці зробили переворот і що вже починаються бої з поляками. Дома застаю полковий приказ ч. 9: „90-ий полк виїжджає транспортом 14-го листопада до своєї кадри в Ярославі". Цього дня виїхав я з першим транспортом, дуже довгим потягом з двома льокомотивами в напрямі на Проскурів. В поготівлі і повнім виряджені. Завважую по дорозі, що поляки старшини мене ігнорують, не остентаційно, але і не дуже спритно. Перед Проскуровом мій колега Станіслав П. втаємничує мене в такі вже вироблені пляни: в Острові траспорт виладовується, переходить Збруч коло Гусятина, пробивається попри Бурштин, Ходорів, Комарно до лінії Перемишль — Львів, де сполучається з поляками.

В Проскурові я секретно представив цілу справу стаційній команді. В порозумінні з командою в Волочиськах вирішено, що транспорт від'їздить без зупинки до Волочиськ, машиніст дістане сигнали, де потяг здержати, а решта буде приготоване. Так воно сталось. Потяг спинився, коло кожного нашого вагона появився стрілець з ручною гранатою і наказом: „По одному виходити і складати зброю на землю". Розброєння перейшло швидко і без спротиву.

Зголосився я в команді як українець і попросив дозволу носити зброю. Несподівано дістав я відзнаку і такий наказ: „Від нині Ви є на службі в Українській Армії. Маєте 2 револьвери і 2 кріси і перебираєте команду над транспортом до Тарнополя. Там перебере його хтось інший, а Ви зголоситеся в Бродах". Це був мій перший наказ від української влади. Дивно: я думав, що з упадком Австрії моя військова кар'єра закінчилась, а тут побачив, що вона починається цілком новою фазою.

Перебираю відповідальність над транспортом уже в Підволочиськах. Все було в порядку, крім одного випадку, який наробив трохи сорому перед моїми довголітніми колегами-поляками. По дорозі до Тернополя потяг став серед поля під ліском і якісь чотири озброєні особи вийшли з ліса і почали стріляти понад вагони, жадаючи, щоб з них повикидали особисті речі. Що робити? Українська влада відібрала все, що мала відібрати, то чому ж робити таке серед поля? Це мусять бути бандити. Взяв я на мушку одного, а решта повтікали. Заявив я про цей випадок на команді в Тернополі, а мене ще й вилаяли: „Чому ж ви всіх не вистріляли, це ж бандити!?".

18-го листопада я приїхав додому, в село Ражнів, біля Бродів. Тільки що попоїв і дав розпорядження, щоб мене не будили, бо хочу спати, приходить наш війт, о. Лев Сілінський і каже: „Якраз відходять підводи з новобранцями до Бродів. Маєте оце список і завезіть їх на місце". Це був мій другий наказ від української влади. Питаю о. Сілінського, де його донька красуня Ольга, а він тільки накивав пальцем: „Спішіть, спішіть! Тепер нема часу думати про дівчата. Бачите, що у Львові ся діє?"

Пізніше мама оповідала: „Знаєш, він дочекався свого. Вісімнадцять літ говорив у церкві на кожній проповід про Україну. За те ми його зробили першим українським війтом. Пам'ятай, що це він нас намовив, щоб ми тебе до гімназії посилали, а пізніше вирвав тебе з рук кацапів і примістив в українській бурсі".

Мій перший і другий наказ від української влади — виконано!

ВПЛИВ АТОМОВИХ ЕКСПЛЬОЗІЙ НА ПОГОДУ

Блумінгтон, Індіяна. — Професор географії в стейтовому університеті Джордж Кімбел заявив, що таки можуть бути правдиві нарікання людей, що пробні атомові експльозії мають вплив на погоду на Землі. Професор Кімбел звернув увагу на те, що в 1957 і 1958 роках були дивні зміни погоди. „Не можна відкидати припущення, що гаряч, яка виникає під час атомових експльозій, має якийсь вплив на стан погоди, це значить на цілу атмосферичну систему Землі".

НАГОРОДА НОБЕЛЯ І СОВЄТСЬКІ ГРОМИЛИ

(Закінчення зі стор. 2)

Заславський, зібравши у названій вище статті, надрукованій у „Правді", весь арсенал закидів і лайок, що ними совєтські літературні цензори й комісари супроводили кожну сталінську чистку. Заславський, зарахувавши Пастернака до „вимерлої породи буржуазних індивідуалістів, дрібних власників і міщан, які пронесли в своїй душі за понад сорок років революції глибоку ворожнечу до соціялістичного колективу", проголосив його „колись не позбавленим таланту" міщанином, чужим до життя антиреалістом, ворогом „революції і совєтської дійсности", „самозакоханим Нарцизом", „внутрішнім еміґрантом", „озлобленим обивателем", „злобним пашквілянтом", „наклепником", „зайвою людиною", примітивним вульгаристом", „вихідцем з того світу", коротко кажучи — „літературним бур'яном" (по-російськи „сорняком"), не гідним ніякої уваги. Романові Пастернака „Доктор Живаґо" Заславський відмовив будь-яких мистецьких і літературних вартостей, а його героя визначив як „моральну потвору, затупілу від злоби". За словами Заславського, роман „Доктор Живаґо" це „політичний пашквіль", „реакційна публіцистика кепського стилю, зодягнена у форму літературного твору". Публікуючи свій твір закордоном, Пастернак став на службу „мракобісів всілякого ґатунку, паліїв нової світової війни, провокаторів". Надання Пастернакові нагороди Нобеля Заславський окреслив, як намагання „викликати політичний скандал з одвертою метою загострити міжнародні взаємини, підлляти олії в огонь „холодної війни", посіяти ворожнечу до Совєтського Союзу, знеславити совєтську дійсність". При цьому Заславський нападав на саму Шведську Академію Наук, бо вона, мовляв, нагородила Пастернака за „політичну тенденцію" його твору, а рішальні у призначуванні нагороди чинники також і в минулому „нагороджували затятих реакціонерів у літературі, воюючих мракобісів, ворогів демократії, проповідників війни". В таких умовинах, на думку Заславського і московської „Правди", Нобелівська нагорода, як „нагорода з рук ворогів совєтської батьківщини", повинна бути образою для кожного „чесного, прогресивного літератора", і Пастернак, „якби у нього була хоч іскра совєтської гідности", мусів відкинути цю „принизливу для нього, як письменника, нагороду".

За такими ударами збоку офіційних органів „Лит. Газети" і „Правди" пішли проти Пастернака вже цілком конкретні „заходи": одностайною постановою Президії Союзу письменників СССР з 27 жовтня ц. р. виключено його з членів Союзу, при чому умотивовано цю постанову „моральним упадком" Пастернака і його „зрадою совєтського народу і справи побудови соціялізму". Зараз же за цим „Держвидав" позбавив Пастернака праці перекладача, засудивши його цим на безробіття. Всіми цими „заходами", як і безупинним цькуванням, примушено кінець-кінцем Пастернака відмовитися від Нобелівської нагороди, мовляв, вона признана в таких умовинах, які не дозволяють йому її прийняти. Так, не ставлячи формально Пастернака перед суд за „зраду" і за взаємини з ворогами „батьківщини", совєтські громили стероризували його і хочуть знищити фізично. Для компартії Пастернак і його літературна творчість є тільки бур'яном, а бур'яни, згідно з вказівками Хрущова, треба виполювати і знищувати. В совєтському розумінні — це „свобода творчости", а за словами Заславського — це „атмосфера соціялістичного колективізму, яка забезпечує всі умовини для якнайповнішого розвитку творчої індивідуальности, для розквіту оригінальної і своєрідної думки".

У ЛИСТОПАДОВІ РОКОВИНИ

„Український Народе! Голосимо Тобі святу вість про Твоє визволення з віковічної неволі. Від нині Ти господар своєї предківської землі! Від нині Ти вільний громадянин вільної Української Держави!".

Так промовляли до нас, колишніх львов'ян, слова відозви Української Національної Ради в пропам'ятний ранок 1-го Листопада 1918 Року.

А з чотирикутної, стрімкої ратушевої вежі у Ринку — гордо лопотав на осінньому вітрі жовто-блакитний Прапор Української Держави . . .

Загомонів старинний королівсько - княжий Львів.

До Зброї! Зірвалось стихійно з молодих грудей. До Зброї! Понеслись накази Начальної Команди по всіх закутинах Галицької Волості . . .

І цупко стиснули рушниці в своїх руках українські вояки, що раннім ранком 1-го листопада пропам'ятного 1918-го року вирушили на перші стежі вулицями ще сонного й огорнутого осінньою мрякою города Льва.

Пожовкле листя клалось їм до стіп, наче в нагороду за їхню сміливість. І Діло їхнє перетворилось у великий Міт. Їх була горстка, але їх міцні руки вміли вдержати зброю та захищати нею Рідний Край. Гаряча кров їх у їхніх жилах спалахнула осінньою червінню на сірих вулицях їхнього міста, загріваючи байдужих до Великого Чину.

Зірвався приспаний степовий вітер та поніс шляхами безмежної України на своєму неокраяному крилі славу про Листопадову Ніч . . . В слід за вітром пішли й вони, вірні сини й дочки Батьківщини та стануля до великого діла — будови Української Держави. А за ними полетіли й золоті кленові листки Листопада та низько поклонились Богданові на Софіївському майдані у столиці України.

Буйні дні Великого Міту заплітались кривавими боями за Львів і Галицьку Землю. В них зродилася осяяна ореолом слави Українська Галицька Армія. З горстки одчайдушних постало сильне і здисципліноване Українське Військо, що залізом і вогнем карбувало шлях до світлої перемоги.

І кривавилась Україна в жорстоких змаганнях за свою Волю. Та Всевишній не дозволив Їй бути вільною . . . Жорстока дійсність закрила карти Світлих Днів, що створили великі Акти. Але зміст їх і святість залишилися незмінними в душі Народу! Не можна бо стерти з обличчя землі народу, що так гаряче прагне Волі!

Кожна осінь нагадувала нам потому шепотом пожовклого листя: Пам'ятай, що боротьба за Волю ще не закінчена! Батьківщина в кайданах жде на Твої великі чини! А духи лицарів Листопаду з темних могилок на Янівському й Личаківському цвинтарях кожного першого листопада голосилися на збірку. І падали накази їхніх командирів: До Зброї! А ми, живі нащадки славного роду, заслухані в шепіт листопадової ночі рвалися до чину. УВО, ОУН — це була еманація нашої волі і послуху наказам. Ми підняли розгублений осінньої ночі на вулицях Львова поклик і громом покотили по всій Україні: До Зброї!

І знову зірвалася воєнна хуртовина. Серед диму палаючих сіл і на руїнах рідних міст, в заграві нових кривавих змагань, зродилася наша Українська Повстанча Армія. Тисячі синів і дочок України, що виросли на леґенді Листопаду і Січнів, здавали блискуче свій іспит. Вони послухали наказів і заповітів Листопаду. Вони кинулись у нерівний бій за Україну . . . Та й цим разом кострубата доля поглузувала собі з нас . . . На львівській ратуші не пишається вже гордий орел західнього сусіда. Не лопоче на вітрі жовто-блакитний прапор Української Держави. Замість них тьмяніє кривава червона п'ятикутна зірка. Але ще одного дня і кривава зірка зникне з ратушевої вежі. Ми свято переконані в тому, що на вулицях рідного нам Львова лунатимуть різкі, переможні кроки безконечних рядів українського війська, а над Львовом і Землею Осьмомисла всевладно яснітиме Золотий Тризуб — державний знак Української Самостійної Соборної Держави.

Така буде Воля Всевишнього, до Якого, далеко від рідної землі у пропам'ятні 40-ві Роковини Листопаду ми посилаємо наші гарячі молитви — благання за спокій душ Героїв і за славне Майбутнє Рідного Краю!

Іван Костюк

Ставайте членами Українського Народного Союзу, а тим самим і співвласниками 20-ти мільйонового майна організації!

ФЕДЕРАЛЬНИЙ УРЯД МАЄ ДОПОМАГАТИ НАРОДОВІ, ЯКЩО СТЕЙТИ НЕ ВИКОНУЮТЬ СВОЇХ ЗАВДАНЬ

Сан Франсіско. — Головний суддя Найвищого Суду ЗДА Ірл Воррен, виступаючи із промовою на посвяченні Кардіоваскулярного Дослідного Інституту при Каліфорнійському Університеті, торкнувся справи взаємин між федеральним урядом і стейтовою владою. Він ствердив, що якщо й були випадки встрявання федеральн. уряду у компетенції стейтової влади, то ділося це тільки тоді, коли стейти не заспокоювали потреб населення. Промова Воррена була в деякій мірі відповіддю на висловлювані останнім часом критичні голоси, що Найвищий Суд намагається встановляти політику взаємин між федеральною владою і стейтами і що він толерує, а то й узаконює встрявання федерального уряду у права і компетенції стейтів. Воррен підтвердив, що випадки вмішування федерального уряду в компетенції стейтів були, але тільки вийнятково і ділося це завжди з вини самих стейтів. Коли стейтова влада не виконувала в чомусі — як наприклад право і порядок, особиста свобода — своїх завдань, тоді мусів діяти федеральний уряд. Конфлікту між федеральною і стейтовою владою не буде так довго, як довго всі заінтересовані будуть трактувати функцію федерального уряду, як службу для загалу. Сприяння науковим дослідам мусить користуватися підтримкою не тільки стейтів, але й теж федеральної влади. В дальшому Воррен підкреслив значення інституції вільного уряду і ствердив, що в теперішніх змаганнях із Совєтським Союзом за першенство перевагу здобуває система відкритої демократичної спільноти, а не тоталітарна система встановлена в ім'я комунізму.

ВІДБУЛИСЯ ВРОЧИСТІ СВЯЧЕННЯ Й ІНСТАЛЯЦІЯ ПЕРШОГО ЄПИСКОПА ДЛЯ УКРАЇНЦІВ-КАТОЛИКІВ В АВСТРАЛІЇ

(Закінчення зі стор. 1-ої)

Нунцій — архиепископ Ромульо Карбоні в його величавих ризах, що їх на кінці піддержували два хлопчики. Після першої частини Служби Божої відбулося урочисте свячення. На престолі засів Митрополит Германюк, а біля нього архиепископ Іван Бучко й єпископ Ізидор Борецький. Майстром церемонії був о. д-р Марусин, секретар Кир Івана Бучка. Після цього, як з священика о. Прашка знято його священичі ризи, убрано його в єпископські ризи і передано йому на кінець мітру і жезл. Українська фільмова спілка й австралійське радіо фільмували ці величні моменти висвячення.

Проповідь виголосив Архиєпископ Кир Іван Бучко. Його слова зворушили й викликали сльози майже в кожного присутнього українця. Він вказав на великий мученичий, але святий шлях Української Церкви. Він пригадав про боротьбу українського народу з безбожницькою Москвою, що завдяки тільки боротьбі українського і других народів не могла піти на підбій Европи і світу. Він закликав використати наш побут на чужині для допомоги для нашого народу в його боротьбі за державність. Він закликав до взаємної любови і пошанування, а на кінець усіх поблагословив.

Перед кінцем Служби Божої урочисто Папський Нунцій, Архиєпископ Ромульо Карбоні, проголосив створення Апостольського Екзархату для українців католиків у Австралії. Він підчеркнув при цьому, що це є рішення Апостольського Престолу — і ніхто не сміє опиратися або противитися цьому рішенню. Після урочистого закінчення Служби Божої, де вже новопосвячений єпископ Кир Іван Прашко благословив у своїх святочних ризах зібраних у Катедрі, після чого, о год. 3:30 по пол. відбувся святочний похід попри Катедру. Природа тішилася й радувалася з тисячами українців з причини цього величного й значного свята. Для всіх це була чудесна й життєдайна весна.

Зараз після церковних урочистостей відбулося святочне прийняття. У почесному ряді засіли Папський Нунцій, наші Владики, римо-католицькі Владики, а далі голова Союзу Українських Організацій Австралії та голова Української Громади Вікторії. Промовляв Папський Нунцій. Він закликав бути вірними своєму обрядові, своєму народові й своїм традиціям. Він запевняв, що Апостольський Престіл буде завжди про нас дбати і нами опікуватися. Опісля відбувся виступ хору й дітей. Це були незабутні хвилини. В дальшій програмі промовляли представники різних організацій й установ. Вони всі підкреслювали вагу створення Екзархату для українців-католиків Австралії, а дальше конечність співпраці українців зі всіх континентів у вільному світі для виборення самостійности для українського народу. Промовляли ще коротко митрополит Германюк і єпископ Іван Прашко.

Інж. Тарас Яськевич

НІКСОН МАЄ ПЕРЕБРАТИ ПРОВІД РЕСПУБЛІКАНСЬКОЇ ПАРТІЇ

Фреско, Каліфорнія. — Республіканський конґресмен із Каліфорнії Патрік Дж. Гіллінґс, який є близьким приятелем віце-презид. Ричарда М. Ніксона, заявив, що віцепрезидент негайно після листопадових виборів перебере від Айзенгавера провід Республіканської партії. Конґресмен Гіллінґс твердить, що це станеться вже 5-го листопада без огляду на те, чи республіканці виграють, чи програють вибори. Гіллінґс веде виборчу кампанію в Каліфорнії і був присутній під час розмови Президента з віце-президентом, з якої виніс враження, що Ніксон обійме провід своєї партії.

● **Населення міста Снятин** на Покутті (Станиславівська область) відзначало 26-го жовтня 800-річчя свого існування.

У ЖЕНЕВІ ПОЧИНАЄТЬСЯ КОНФЕРЕНЦІЯ ПРО ПРИПИНЕННЯ АТОМОВИХ ВИБУХІВ

Женева. — В п'ятницю 31 жовтня розпочалась східньо-західня конференція у справі припинення дальших експериментальних вибухів атомово-водневої енерґії. Напередодні відбулась півторигодинна довірочна нарада голів трьох головних делеґацій — американця Джеймса Водсворта, який є заступником ґоловного делегата ЗДА в Об'єднаних Націях, англійського міністра М. Ормсбі-Гора й Семйона Царапкіна від Совєтів. Вони погодились щодо всіх формальних справ, зв'язаних з конференцією та, м. ін., прийняли принцип, що всі наради будуть відбуватися за зачиненими дверми, з виключенням публіки і преси. Ця конференція основується на рекомендаціях Женевської конференції атомових учених з мин. літа, які прийшли до переконання, що через встановлення коло півтори сотні контрольних пунктів на території різних держав, особливо ж ЗДА і СССР, з відповідними „підслуховими" апаратами — можна виключити переведення будь-якого тайного атомового вибуху. ЗДА й Англія завжди стояли на позиції, що всяке роззброєння, а також припинення атомових експериментів, мусить бути контрольоване, щоб не допустити до зламання договору, як це постійно буває у большевицькій традиції. Теперішня Женевська конференція зійшлась під неприхильними познаками і державний секретар Дж. Ф. Доллес висловився щодо її виглядів песимістично, з уваги на совєтське крутійство, яке ставить під знак запиту справжні інтенції Москви. Саме напередодні Женевської конференції, у четвер 30 жовтня ц. р., Совєти окремою великою нотою відкинули пропозицію през. Айзенгавера з 22 серпня ц. р., щоб з днем 31 жовтня ц. р., коли почнеться Женевська конференція, припинити покищо на один рік атомові вибухи, а по році продовжити цю умову, в залежності ід того, як в міжчасі функціонуватиме інспекційно-контрольна система. У відповідь на таку пропозицію, Совєти повторили ще раз свою давню суто-пропаґандивну вимогу, щоб припинити експериментальні вибухи атомово-водневих бомб „відразу і по всі часи та без усяких передумов". Большевики твердять, що від 31 березня ц. р. по кінець жовтня ЗДА й Англія перевели рівно 50 вибухів і тому вони, Совєти, мають „право" перевести стільки експериментів, щоб дорівняти тому числу. ЗДА й Англія все ж стоятимуть при своєму: вони припинять від 31 жовтня всякі експериментальні вибухи, незалежно від поведення Совєтів, а відновлять їх тільки тоді, якщо Совєти переводитимуть вибухи, без уваги на Женевську конференцію.

КАПЕЛЯ БАНДУРИСТІВ ЗДОБУЛА ТРІЮМФ У ПАРИЖІ

(Закінчення зі стор. 1-ої)

зики одного з найбільших майстрів з бандурою — відразу розвіяло всі сумніви. Стало ясно, що оце Капеля знайшла свій стиль, що вона тепер має найкращий склад, як його колибудь могла мати, що вона зіспівана, що вона виросла, що виросли й диригенти й справді можуть сміло ставати перед Европою, як репрезентанти українського хорового мистецтва й оригінального нашого інструменту.

Залишаю музичним фахівцям висловлюватись про репертуар, про необхідний відсоток його дальшого відновлювання в чергових турне. Залишаю музикологам говорити про стилі й досконалості аранжувань. Як репортер і як слухач, що чув у Парижі багато не тільки доброго, але й найкращого, можу сказати, що справді Капеля несе в широкий світ українську пісенну культуру й може українську справу занести туди, куди не пройде ніяка політика.

Один з промовців на зустрічі паризького громадянства з капелянами й танцюристами сказав, що Еспанія здобута. Сьогодні, коли є перші відгуки в французькому радіо і пресі, які дуже скупі на компліменти і яких нічим не здивуєш і не залякаєш, можна сказати, що й Париж здобутий. Коли і чергового дня заля була повна, то для невідомого ансамблю, для непопулярних, невславлених в Парижі українців — це дуже багато. Нема сумніву, що коли наступного року Капеля приїде в чергове турне, в що тепер всі вірять, то зможе в Палаці Шайо тримати залю найменше тиждень, не кажучи про інші міста.

Перед концертом Капелі можна було чути між нашими робітниками, що їдуть вони на концерт здалека, але також бояться, бо чи може еміґраційний ансамбль зробити враження після дуже доброго хору Верьовки? І саме ці робітники признавали, що коли 100 танцюристів Київського Ансамблю можуть дати багато більше від дванадцятки „Орлика", то Верьовка не дав більше від Капелі ні під яким оглядом. Це вже признання, що його з гордістю може записати Капеля в свій щоденник.

Америка, в якій багато українців їздять „кадилаками на Флориду", зрозуміла потребу виїзду Капелі в европейське турне. Але мені здається, що ніхто з тих, що давав доляра чи навіть 20 дол., не здавав собі справи, яке велике діло він робить. Нехай мене ніхто зле не зрозуміє, коли скажу, що не штука в Ню Йорку виступити з українською імпрезою в залі на 5,000 осіб, коли самих українців є там поверх 100,000. Але набрати 3,000 слухачів українського концерту в Парижі — це штука. Не лише тому, що в Парижі нема й півтори тисячі українців, але тому, що в Парижі в найбільш затурканому театрику грають так, як ніхто собі не уявляє гри поза Бродвеєм.

А виступити в Парижі в Шайо та ще й мати великий успіх і добру пресу для української музики й хору — це надзвичайне досягнення. Той самий хор, коли б приїхав до Парижу з Бордо й не був прийнятий у амбасаді ЗДА, не мав би того відгуку, що його має Капеля. Цим не хочу знизити мистецької вартости Капелі. Хочу цим тільки сказати, що оце чи не вперше американська еміґрація наша добре ульокувала свої пожертви: дала їх на справжню амбасадорську роботу.

А слід сказати ще більше: в цьому успіху є вислід і праці Капелі, і громадянства, що матеріяльно підтримало Капелю, і загалу еміґрації, що здобула таку позицію, коли американські амбасади в Европі вперше підтримують українську роботу. Ще раз повторюємо: це перше здобулась наша еміґрація на справжнє виконування амбасадорства поневоленої Вітчизни. Щоб це вповні зрозуміти, треба пригадати собі наші можливості в культурному світі, в Европі, де навіть важко було знайти імпресаріо, що хотів би добиватися такої залі, як Шайо для невідомого ансамблю.

Капеля презентується так імпозантно, співає так культурно й тонко, що було б великою шкодою, коли б не зуміли ми — українці — поконати перешкод, що стоять на шляху до переведення її на професійний ансамбль, що міг би систематично об'їздити світ з усе новим репертуаром і створити просто „моду на Україну", як, напр., рушуче є „мода на москалів" у світі (пригадати б собі успіхи зовсім не такого сенсаційного Мойсеєва) чи мода на хор Жарова, що співає на далеко нижчому рівні як наша Капеля.

Безперечно щасливою думкою було долучити до Капелі балет „Орлик" з манчестерських аматорів. Танцюють вони легко й чистенько, інтеліґентно й пасують до народних пісень та мелодій, що їх виконує Капеля в другій частині своєї теперішньої програми. Перейшовши на професійність, „Орлик" мав би всі шанси стати також репрезентативним балетом. Капеля ж мала б змогу розвинути свій репертуар в бік оригінальної балади „Байда", що була ревеляцією, дати дальші речі, що так би захоплювали, як захопила всіх „Ой, зійшла зоря", чи „Ой, ти дівчино".

Для цього бо — повторюємо — Капеля має всі дані. Як в якості голосів співаків і солістів, так і в якості її диригентів, що тонко відчувають і досконало інтерпретують українську пісню, як тонко її виконують всі бандуристи.

О. Д-вич

● **Суд в Луїсвіллі, Кентоки,** засудив двох 14-річних негритянських хлопців за знасилування білої 71-річної жінки до досмертної кари без можливости бути звільненим після відбуття третини кари.

З наших буднів

ЛЬВІВСЬКІ ЮВІЛЕЇ

На це звернув увагу після 14-го („львівського") Літературно - Мистецького Ярмарку відомий приятель галиган, Борис Ржепецький: що Львів має вийняткове щастя на еміґрації! (Докладніше було сказано — „холерське щастя". З усіх міст та городів Великої й Соборної — він один дістав найбільше „публиситі". Як писав псальмопівець — вихваляють славу його на гуслях, цимбалах і бубнах. Про Львів найбільше тепер говорять, читають, пишуть, співають і декламують. Львів має свою літературу, своїх учених, мистців, письменників, поетів, фейлетоністів, співаків, акторів — легкого і тяжкого жанру.

І має своїх завзятущих патріотів! І то не лише таких патріотів, як Дуфта-Нижанківський, Олег Лисяк, чи мій кум, Сясьо Тарнавський та інші батяри, які породилися на львівському бруку. Ні! Своє серце і душу віддали Львову навіки і такі орли степові, як проф. В. Дорошенко, письменник Федір Дудко або й голова нашого Клюбу, Сергій Литвиненко, що сам себе називає незаконнонародженим сином Львова.

Пригадую — який закоханий був у Львів (і в свою львівську дівчину!) покійний Йосип Позичанюк, ще тоді, в червоноармійській шинелі, з комсомольським білетом . . . Пригадую, як у жовтні 1939-го року ходили по ньому, як зачаровані, деякі визначні орденоносці з Києва й викуповували з книгарень „націоналістичну" літературу . . .

Так, багато дечого пригадується в це світле 40-річчя Великого Листопада . . . Не списати цього в одному фейлетоні, ані в одній книжці, ні навіть в одній монографії. А дивна річ, що не раз ціла монографія не дасть вам того, скільки спогадів - настроїв навіє вам на душу одне „львівське танґо" чи інша жанрова пісенька . . . І тут саме хочу відмітити велику заслугу наших „легкожанристів" — недобитків „Веселого Львова" з Юрком Лаврівським на чолі, які вже два рази в цьому році чесно відробили свою львівську „норму": влітку — на Союзівці і тепер — на „Ярмарку" в Ню Йорку.

Та коли уважно прислухаєшся до їхніх співанок про „наш коханий Львів", про Стрийський парк і Високий Замок, то мимоволі пригадуєш собі подібні мотиви з сусідського подвір'ячка, хоч би з радіопрограми „Двух Едвардуф" . . . З цього й виходить, що творення легкого жанру і взагалі урбаністики — не така легка справа для синів селянської нації, бо в кожному з нас, як його добре поскробати, десь там, на дні душі, ще спить-дрімає гіпербореєць . . .

Ред. Льоньо Лепкий розказував на „Ярмарку", що коли на початку 900-их років привезли його перший раз до Львова, то з наших установ на Руській вулиці був лише один фризієр-українець, і то, між іншим, жид. Коли ж, 20 років пізніше, привезли мене до Львова, то вже ціла Руська вулиця була — українська. Тепер, кажуть, цілий Львів український, зате вся Україна стала — русска . . .

Що ж . . . Може Бог дозволить діждатися ще таких часів, коли Львів, і Київ, і вся Україна будуть українські. Нам, покищо, залишається далі гідно продовжувати львівські ювілеї, започатковані чотири роки тому З'їздом Львівських Студентів під командуванням інж. В. Богачевського.

То ж до милого побачення на Листопадовому Святі у Вашинґтон Ірвінґ Гайскул, завтра, в 7-ій годині.

Ікер.